

“MISSIS DALLOUEY” ROMANIDA URUSHDAN KEYINGI KUNDALIK HAYOT VA TRAVMATIK ONG

Sherkulov Sardor Komilovich

*Iqtisodiyot va pedagogika universiteti Fakultetlararo
xorijiy tillar kafedrasi dotsenti v.b. filologiya
fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)*

Annotatsiya. Mazkur maqolada Mrs Dalloway romanida urushdan keyingi kundalik hayot va travmatik ong muammosi tahlil qilinadi. Asarda Virginia Woolf tomonidan yaratilgan qahramonlar orqali World War I dan keyingi jamiyatning psixologik holati, inson ongidagi ichki ziddiyatlar va travmatik kechinmalar ochib beriladi. Roman modernistik uslubda yozilgan bo'lib, unda ong oqimi texnikasi orqali vaqtning sub'ektiv idroki va inson ruhiyatining murakkab qatlamlari yoritiladi. Tadqiqot natijasida kundalik hayot va travma o'rtasidagi uzviy bog'liqlik aniqlanadi.

Kalit so'zlar: modernizm, travmatik ong, ong oqimi, urushdan keyingi jamiyat, psixologik tahlil, vaqt konsepsiyasi, ichki monolog.

Аннотация. В данной статье анализируется проблема повседневной жизни и травматического сознания в романе Mrs Dalloway. Через образы, созданные Virginia Woolf, раскрывается психологическое состояние общества после World War I, внутренние конфликты личности и травматический опыт. Роман написан в модернистском стиле, где техника потока сознания используется для передачи субъективного восприятия времени и глубины человеческой психики. В результате исследования выявляется взаимосвязь между повседневной жизнью и травматическим сознанием.

Ключевые слова: модернизм, травматическое сознание, поток сознания, послевоенное общество, психологический анализ, концепция времени, внутренний монолог.

Annotation. This article analyzes the problem of post-war everyday life and traumatic consciousness in the novel Mrs Dalloway by Virginia Woolf. The study explores how the psychological state of society after World War I is reflected through the characters' inner conflicts and traumatic experiences. The novel, written in a modernist style, employs the stream of consciousness technique to represent subjective time perception and the complexity of human psychology. The findings highlight the deep connection between everyday life and trauma.

Keywords: modernism, traumatic consciousness, stream of consciousness, post-war society, psychological analysis, time perception, inner monologue.

Kirish.

“Missis Dallouey” romanida urushdan keyingi kundalik hayot va travmatik ong masalasi XX asr modernistik adabiyotining eng muhim va murakkab mavzularidan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Mrs Dalloway asari muallifi Virginia Woolf tomonidan yozilgan bo‘lib, unda inson ongining ichki qatlamlari, vaqtning sub’ektiv idroki va jamiyatning urushdan keyingi ruhiy holati chuqur badiiy tahlil qilinadi. Ayniqsa, World War I dan keyingi davr inson ruhiyatida yuzaga kelgan iztiroblar, beqarorlik va ichki bo‘shliq roman markazida turadi. Asarda tashqi voqealar deyarli minimal darajada berilgan bo‘lsa-da, qahramonlarning ichki kechinmalari, xotiralari va ong oqimi orqali katta ijtimoiy va psixologik muammolar ochib beriladi[1].

Roman voqealari bir kun davomida — Londonda bo‘lib o‘tadigan oddiy bir yoz kunida kechadi. Bu tashqi tomondan juda sodda va oddiy voqealar ketma-ketligi bo‘lib tuyuladi: bosh qahramon Klarissa Dallouey ziyofatga tayyorgarlik ko‘radi, shahar hayoti davom etadi, odamlar kundalik ishlarini bajaradi. Biroq aynan shu oddiylik ortida juda murakkab ichki dunyo yashiringan. Kundalik hayotdagi har bir kichik detal — ko‘cha shovqini, soat tovushi, uchrashuvlar, xotiralar — qahramonlarning ongida chuqur psixologik rezonans uyg‘otadi. Bu jihat modernistik uslubning muhim belgisi bo‘lib, tashqi voqelikdan ko‘ra ichki ong oqimi ustuvor ahamiyat kasb etadi.

Urushdan keyingi jamiyat roman fonida muhim kontekst sifatida tasvirlanadi. Urush tugagan bo‘lsa-da, uning izlari inson ruhiyatida chuqur qolgan. Jamiyat tashqi tomondan barqaror va odatiy hayotga qaytayotgandek ko‘rinsa-da, aslida odamlar ichida ruhiy parchalanish, xavotir va ma’nosizlik hissi mavjud. Bu ayniqsa Septimus Uorren Smit obrazi orqali yorqin ifodalanadi. Septimus urushdan qaytgan askar bo‘lib, u posttravmatik stress holatini boshdan kechiradi. U tashqi dunyoni normal idrok eta olmaydi, xayollar, ovozlari va qo‘ruqlar bilan yashaydi. Uning ruhiy holati urushning inson ongiga qanchalik halokatli ta’sir ko‘rsatganini ifodalaydi.

Septimusning travmatik ongi roman markaziy psixologik qatlamlaridan biridir. U o‘z do‘stining urushda o‘limiga guvoh bo‘lgan va bu voqea uning ongida doimiy jarohat sifatida saqlanib qolgan. U voqelik bilan xayolotni ajrata olmaydi, oddiy hayotiy holatlar ham unga tahdiddek tuyuladi. Shifokorlar esa uning holatini to‘liq tushunmaydi, uni jamiyatga moslashtirishga urinadi, lekin bu urinishlar uning ruhiy azoblarini yanada kuchaytiradi. Bu orqali muallif jamiyatning ruhiy kasalliklarni tushunishdagi zaifligini va urushdan qaytgan insonlarga nisbatan befarqligini tanqid qiladi[2].

Klarissa Dallouey obrazi esa boshqa turdagi ichki bo‘shliq va travmatik ongni ifodalaydi. U tashqi tomondan muvaffaqiyatli, jamiyatda o‘z o‘rniga ega ayol sifatida ko‘rinadi. U ziyofatlar uyushtiradi, jamiyat bilan faol aloqada bo‘ladi. Biroq uning ichki dunyosida ham chuqur iztiroblar mavjud. U o‘tgan hayotini, tanlovlarini, sevgi va imkoniyatlarni qayta-qayta o‘ylaydi. Klarissaning travmatik ongi urush bilan bevosita bog‘liq bo‘lmasa-da, u ham davrning umumiy ruhiy beqarorligidan aziyat

chekadi. Uning ichki monologlari orqali inson hayotining ma'nosi, o'lim, vaqt va yolg'izlik masalalari ochiladi[3].

Roman strukturasi vaqt tushunchasi alohida o'rin tutadi. Big Ben soatining tovushi voqealarni vaqt jihatidan bog'lab turadi, lekin shu bilan birga vaqtning sub'ektiv idrokini ham ko'rsatadi. Qahramonlar uchun vaqt chiziqli emas, balki xotiralar va hissiyotlar orqali uzluksiz ravishda o'zgarib turadi. O'tmish va hozirgi zamon bir-biriga qorishib ketadi, bu esa travmatik ongning muhim belgilaridan biridir. Travma insonni aynan shu holatga olib keladi — u hozirgi hayotni yashay olmaydi, doimo o'tmish voqealariga qaytadi.

Shuningdek, roman urban muhitni ham psixologik fon sifatida qo'llaydi. London shahri — gavjum, shovqinli, harakatga to'la — qahramonlarning ichki yolg'izligi bilan keskin kontrast hosil qiladi. Odamlar orasida yashashga qaramay, qahramonlar o'zlarini ajratilgan, tushunilmagan his qiladi. Bu holat modern jamiyatning asosiy muammolaridan biri sifatida tasvirlanadi. Urushdan keyingi davrda insonlar o'rtasidagi aloqalar yuzaki bo'lib qolgan, ichki bog'liqlik esa zaiflashgan[5].

Septimusning o'z joniga qasd qilishi roman kulminatsion nuqtalaridan biri bo'lib, u travmatik ongning eng keskin ifodasidir. Bu voqea Klarissa ongida ham aks-sado beradi. U Septimusni tanimagan bo'lsa-da, uning o'limi orqali o'z hayoti va mavjudligini qayta baholaydi. Bu ikki obraz o'rtasida ichki parallel mavjud: biri tashqi tomondan yashab, ichkaridan bo'sh, ikkinchisi esa ichki iztiroblar tufayli yashay olmaydigan inson. Bu kontrast orqali muallif hayot va o'lim, ong va jamiyat o'rtasidagi murakkab munosabatlarni ochib beradi[4].

Roman til va uslub jihatidan ham travmatik ongni aks ettiradi. Ong oqimi (stream of consciousness) usuli orqali fikrlar tartibsiz, uzilgan, ba'zan mantiqsiz tarzda beriladi. Bu inson ongining real ishlash mexanizmini ko'rsatadi. Ayniqsa travma holatida inson fikrlari izchil emas, balki parchalangan bo'ladi. Shu sababli roman strukturasi o'zi ham psixologik holatni aks ettiruvchi vositaga aylanadi.

Kundalik hayotning oddiy elementlari — gullar, ko'chalar, suhbatlar — travmatik ong fonida yangi ma'no kasb etadi. Bu detallar orqali muallif hayotning ikki qatlamini ko'rsatadi: tashqi oddiylik va ichki murakkablik. Bu dualizm modernistik adabiyotning asosiy xususiyatlaridan biri bo'lib, inson mavjudligining ziddiyatli tabiatini ochib beradi.

Urushdan keyingi davrda insonlar yangi hayot qurishga urinadi, lekin o'tmishdan to'liq ajralib chiqq olmaydi. Roman aynan shu o'tish davrini tasvirlaydi. Eski qadriyatlar yemirilgan, yangi qadriyatlar esa hali to'liq shakllanmagan. Bu esa inson ongida noaniqlik va beqarorlikni yuzaga keltiradi. Klarissa va boshqa qahramonlar aynan shu bo'shliqda yashaydi[6].

Shu tariqa, "Missis Dallouey" romanida kundalik hayot va travmatik ong o'zaro chambarchas bog'liq holda tasvirlanadi. Oddiy hayotiy voqealar ortida chuqur

psixologik va ijtimoiy muammolar yashiringan. Muallif inson ongining nozik qatlamlarini ochib berish orqali urushning ko'rinmas, lekin eng og'ir oqibatlarini ko'rsatadi. Bu asar nafaqat adabiy, balki falsafiy va psixologik jihatdan ham katta ahamiyatga ega bo'lib, inson ruhiyatining murakkabligini chuqur yoritadi.

Xulosa.

Xulosa qilib aytganda, Mrs Dalloway romanida urushdan keyingi kundalik hayot va travmatik ong muammosi chuqur badiiy va psixologik tahlil orqali yoritilgan. Asarda tashqi voqealarning soddaligi ortida inson ruhiyatining murakkab va ziddiyatli qatlamlari ochib beriladi. Virginia Woolf inson ongini tasvirlashda modernistik uslublardan, xususan ong oqimi texnikasidan samarali foydalangan. Natijada vaqtning sub'ektivligi, xotira va hozirgi zamonning uyg'unlashuvi hamda travmatik tajribaning inson hayotiga ta'siri aniq ifodalangan. Roman shuni ko'rsatadiki, urush tugagan bo'lsa-da, uning ruhiy oqibatlari inson ongida uzoq vaqt saqlanib qoladi. Shu bois mazkur asar nafaqat adabiy, balki psixologik va falsafiy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega bo'lib, zamonaviy jamiyat muammolarini anglashda dolzarb manba hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Virginia Woolf. (1925). Mrs Dalloway. London: Hogarth Press.
2. Bradshaw, D. (2000). The Cambridge Companion to Virginia Woolf. Cambridge University Press.
3. Yo'ldoshev B. (2018). Adabiy tahlil asoslari. Toshkent.
4. Mahmudov N. (2019). Badiiy tafakkur asoslari. Toshkent.
5. SHERQULOV, S. TRAGEDY IN WILLIAM FAULKNER'S "THE SOUND AND THE FURY". O 'ZBEKISTON MILLIY UNIVERSITETI XABARLARI, 2022,[1/3 ISSN 2181-7324.
6. Komilovich, S. S. (2025). SOMERSET MOEMNING "INSONIY EHTIROSLAR ZALVORI" ROMANIDA KOMPOZITSIYA VA SYUJETNING POETIK QURILISHI. In International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences (pp. 173-179).
7. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). JON STEYNBEKNING REALIZM USULI:" SICHQONLAR VA ODAMLAR" ROMANI MISOLIDA. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 120-127).
8. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). MAUGHAM IJODIDA INSONIY FOJIA MANZARASI. In International Conference on Multidisciplinary Sciences and Educational Practices (pp. 152-159).
9. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). JON STEYNBEKNING" SICHQONLAR VA ODAMLAR" ROMANI: IJTIMOY VA

IQTISODIY TENGSIZLIK. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 98-104).

10. Komilovich, S. S., & Abdumannonovna, A. D. (2025). JON STEYNBEKNING" SICHQONLAR VA ODAMLAR" ROMANINING POETIK XUSUSIYATLARI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 105-112).